

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”

Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.I. Muxamedov

2023 yil “20” 08

**IQTISODIYOT NAZARIYASI
O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	1000000 – Xizmatlar
Ta‘lim sohasi:	1010000 – Xizmat ko‘rsatish sohasi
Ta‘lim yo‘nalishi:	61010100 – Mehmonxona xo‘jaligini tashkil etish va boshqarish 61010400 – Turizm (faoliyat yo‘nalishlari bo‘yicha)

Chirchiq – 2023

Fan/modul kodi IN 1106		O'quv yili 2023-2024	Semestr 1	ECTS - Kreditlar 6	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Iqtisodiyot nazariyasi	60	120	180	
2.	I. Fanning mazmuni. Fanni o'qitishdan maqsad – bo'lg'usi mutaxassislarga o'zlari tanlagan ixtisoslik bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini yanada mustahkamlash, talabalarni jamiyatda ro'y beradigan iqtisodiy qonunlarni bilish va ularning amal qilishiga ongli munosabatda bo'lishda, mamlakatni demokratlashtirish va iqtisodiyotni bozor tamoyillari asosida isloh qilish jarayonlarining mohiyatini tushunishda zarur bo'lgan bilimlar bilan ta'minlashdan iborat. Fanning vazifasi – iqtisodiyotning nazariy va amaliy ahamiyatligi doirasida bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar va ularning natijalarini aks ettiruvchi materiallar, qoidalar va xulosalarni puxta o'zlashtirishlari, keyingi faoliyatida samarali foydalanishlari hamda ijodiy yondashishlarini ta'minlashdan iborat. II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Kirish. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va bilish usullari Iqtisodiyot so'zining tushunchasi. Iqtisodiyot fanining paydo bo'lish tarixi. Iqtisodiy maktablar va ularning yo'nalishlari. Keynschilik nazariyasi. Neobalizm yo'nalishi. Marjinalizm yo'nalishi. Neoklassik va klassik iqtisodiy maktab olimlari vakillarining qarashlari. 2-mavzu. Ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalari Ishlab chiqarish omillari. Ishlab chiqarish tushunchasi. Ishlab chiqarishga ta'sir etuvchi omillar. Ishlab chiqarish resurslari. Ehtiyoj va uning tasniflanishi. Ehtiyojga ta'sir qiladigan omillar. Birlamchi va ikkilamchi ehtiyojlar. Moddiy va nomoddiy ishlab chiqarish. Ishlab chiqarish chegarasi. Ishlab chiqarish funksiyasi. Ko'lam samarasi. Iqtisodiy va ijtimoiy ne'matlar. 3-mavzu. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar va mulkchilik munosabatlari Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning belgilari va turlari. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning paydo bo'lish bosqichlari. Mulchilik munosabatlari. Mulchilik munosabatlarning turlari. Bozor iqtisodiyotiga o'tish. Bozor tizimining				

transformatsiyasi. Tizimlarning o'rin almashinuvi. Rejali tizim.

4-mavzu. Tovar-pul munosabatlari rivojlanishi bozor iqtisodiyoti shakllanishi va amal qilishining asosidir

Bozorning zarurligi. Bozor infratuzilmasi. Ayirboshlash. Bozor funksiyalari. Bozorning tarkibiy tuzilishi. Erkin bozor. Monopol bozor. Monopoliyaning turlari. Iste'mol tovarlari. Iste'molchilar bozori va ularning shakllanishi. Resurslar bozori. Moliya bozorlari. Intellektual tovar bozori. Bozor ko'lam. Jahon bozori. Milliy bozor.

5-mavzu. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va amal qilishi

Bozor iqtisodiyoti va uning funksiyalari. Bozor iqtisodiyotiga o'tish shart-sharoitlari. Bozor iqtisodiyoti qonunlari. Erkin bozor iqtisodiyoti hamda uning qonun-qoidalar. Bozor iqtisodiyotiga amal qilish shartlari.

6-mavzu. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davri va uning O'zbekistondagi xususiyatlari, hozirgi holati

Mamlakatlarning bozor iqtisodiyotiga o'tish davri hamda uning o'ziga xos xususiyatlari. Rivojlangan davlatlar bozor iqtisodiyoti. O'zbekistonning bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayoni hamda uning xususiyatlari. O'zbekistonda bozor iqtisodiyotining amal qilish qonun-qoidalar.

7-mavzu. Talab va taklif nazariyasi. Bozor muvozanati uni tartibga solishda davlatning roli

Ehtiyoj hamda talab, ularning farqlari. Talab hamda unga ta'sir qiluvchi omillari turlari. Individual va umumiy talab. Talab va daromadning elastikligi. Taklif nazariyasi. Talab va taklif qonuni. Talab va taklif elastikligi. Bozor muvozanati hamda uning tartibga solinishi. Bozor muvozanatida davlatning funksiyalar. Bozorning ishlash qonuni.

8-mavzu. Raqobat va narx, narxning mohiyati hamda shakllanishi

Raqobat tushunchasi. Raqobatning turlari. Narx, uning tushunchasi va uning shakllanishi. Raqobat va narxning bog'liqligi. Real va nominal narx. Raqobatga ta'sir etuvchi omillar. Narxga ta'sir etuvchi omillar. Narxni belgilashda davlatning ahamiyati.

9-mavzu. Tadbirkorlik faoliyati. Tadbirkorlik kapitali va uning aylanishi

Tadbirkorlik tushunchasining mohiyati. Tadbirkorlik faoliyatining turlari va tasniflanishi. Tadbirkorlik kapitali hamda uning ahamiyati. Tadbirkorlik tizimlari. Xususiy tadbirkorlik va uning xususiyatlari. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, uning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati. Tadbirkorlikning tashkiliy-huquqiy asoslari. Tadbirkorlar uyushmasi. Tadbirkorlarning nodavlat jamoat tashkilotlari.

10-mavzu. Korxona (firma) xarajatlari va foydasi, ish haqi

Korxonaning moliyaviy balansi. Korxonaning xarajatlari va uning tarkibiy qismi. Korxona ishchilarining ish haqisi, uni hisoblashning usullari. Marjinal daromad. Foyda va daromad tushunchasi. Rentabellik va uni hisoblash. Foydani maksimallashtirish. Korxona xarajatlari va korxona foydasiga ta'sir etuvchi omillar.

11-mavzu. Chirchiq shahridagi madaniy obyektlarga borish va ular faoliyatini o'rganish

Chirchiq shahrida joylashgan muzeyga borish hamda uning faoliyatini o'rganish. Chirchiq shahridagi madaniy obyektlarning shahar turizmi salohiyatiga ta'sirini o'rganish.

12-mavzu. Iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar

Is'temol, uning turlari. Iste'mol xarajatlari va uni hisoblash. Jamg'arma tushunchasi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. Investitsiya va uning turlari. Portfel investitsiya va uning ahamiyati. To'g'ridan to'g'ri investitsiya va uning ahamiyati.

13-mavzu. Milliy iqtisodiyot va uning makroiqtisodiy o'lchamlari. Yalpi milliy mahsulot va uning harakat shakllari

Milliy iqtisodiyot tushunchasi va uning tarkibiy qismi. Milliy iqtisodiyotning makroiqtisodiy ko'rsatkichlari. Milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish yo'llari. Yalpi milliy mahsulot va uning tarkibiy qismi. Yalpi ichki mahsulot va uning tarkibiy qismi. YaMM va YaIM ni hisoblash usullari. Milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish.

14-mavzu. Moliya tizimi va moliyaviy siyosat. Pul-kredit tizimi. Banklar va ularning bozor iqtisodiyotidagi roli

Pul tushunchasi hamda uning paydo bo'lish sabablari. Pulni turlari va ahamiyatliligi. Moliyaviy tizim va uning milliy iqtisodiyot uchun bajaradigan vazifasi. Davlat tomonidan moliyaviy siyosatning olib borilishi. Pul-kredit tizimi va uning ishlash mexazmi. Banklar va ular faoliyati. Banklarning iqtisodiyot uchun ahamiyati.

15-mavzu. Xalqaro iqtisodiy integratsiya va O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirib borishi. Jahon bozori hamda xalqaro savdo nazariyasi

Integratsiya tushunchasi va mohiyati. Xalqaro iqtisodiy integratsiya va uni yuzaga kelish sabablari. Xalqaro tashkilotlar va ularning jahon iqtisodiyotidagi ahamiyati. O'zbekistonning Jahon iqtisodiyotiga kirib borishi. O'zbekistonning Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi. Jahon iqtisodiyotida davlatlarning o'zaro tashqi aloqalarining asosiy yo'nalishlari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Kirish. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va bilish usullari

2. Ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalari
3. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar va mulkchilik munosabatlari
4. Tovar-pul munosabatlari rivojlanishi bozor iqtisodiyoti shakllanishi va amal qilishining asosidir
5. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va amal qilishi
6. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davri va uning O'zbekistondagi xususiyatlari, hozirgi holati
7. Talab va taklif nazariyasi. Bozor muvozanati uni tartibga solishda davlatning roli
8. Raqobat va narx, narxning mohiyati hamda shakllanishi
9. Tadbirkorlik faoliyati. Tadbirkorlik kapitali va uning aylanishi
10. Korxona (firma) xarajatlari va foydasi, ish haqi
11. Chirchiq shahridagi madaniy obyektlarga borish va ular faoliyatini o'rganish
12. Iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar
13. Milliy iqtisodiyot va uning makroiqtisodiy o'lchamlari. Yalpi milliy mahsulot va uning harakat shakllari
14. Moliya tizimi va moliyaviy siyosat. Pul-kredit tizimi. Banklar va ularning bozor iqtisodiyotidagi roli
15. Xalqaro iqtisodiy integratsiya va O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirib borishi. Jahon bozori hamda xalqaro savdo nazariyasi

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalar hamda topshiriqlarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, xulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab, himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Iqtisodiyot nazariyasi fanining maqsadi, vazifalari va ahamiyati
2. Iqtisodiyot fanining paydo bo'lish bosqichlari
3. Iqtisodiy ko'rsatkichlar va ularning mazmuni
4. Iqtisodiy jarayon va uning tarkibiy qismi
5. Milliy iqtisodiyot va uning tarkibiy qismi
6. O'zbekiston iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
7. Talab va taklif. Uning o'ziga xos ahamiyati
8. Narx, uning ahamiyati va shakllanishi
9. Mikroiktisodiyot va uning tarkibi
10. Makroiqtisodiyot va uning tarkibi
11. Milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi

12. Tashqi savdo nazariyasi
13. Qozog'iston iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
14. AQSh iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
15. Rossiya iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
16. Tojikiston iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
17. Turkmaniston iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
18. Germaniya iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
19. Turkiya iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
20. Singapur iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
21. Rivojlangan davlatlar iqtisodiyoti
22. Rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyoti
23. Qoloq davlatlar iqtisodiyoti
24. O'zbekistonda olib borilayotgan iqtisodiy siyosat
25. Mamlakat eksport va importi
26. Tashqi savdo balansi
27. Xalqaro iqtisodiy tashkilotlar
28. Davlatning pul-kredit siyosati
29. Investitsiya va jamg'arma
30. Zamonaviy iqtisodiy tizimlar
31. Talab va taklif elastikligi
32. Talab va taklif funksiyasi
33. YaIM va uning tarkibiy qismi
34. YaMM va uning tarkibiy qismi
35. Malayziya milliy iqtisodiyoti va uning hozirgi holati
36. NAFTA va uning iqtisodiy ahamiyati
37. Iqtisodiy samaradorlik va uni hisoblash usullari
38. Aholi bandligi hamda uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati
39. Xalqaro savdo saldosi va uni hisoblash
40. O'zbekistonning eksporti va uning tarkibiy qismi
41. O'zbekistonning importi va uning tarkibiy qismi
42. Korxona va uning turlari
43. Kichik biznes va uning davlat uchun ahamiyati
44. O'rta biznes va uning davlat uchun ahamiyati
45. Milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligi
46. Milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirish usullari
47. Milliy iqtisodiyot tarkibini diversifikatsiyalash
48. Inflyatsiya hamda uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati
49. Mahsulot sifati va uning oshirish yo'llari
50. Raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish
51. Iqtisodiyotda innovatsiyalar
52. Innovatsion mahsulot
53. Innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish
54. Investitsiyalar va ularning turlari
55. Portfel investitsiyalar
56. Soliqlar va ularning turlari

	57. Soliq tushumlari va uni hisoblash 58. Tadbirkorlarni soliqqa tortish 59. O'zbekistonda tadbirkorlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash 60. Xalqaro integratsiya va uning iqtisodiy afzalligi
3.	VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - fanning obyekti va predmetini bilish, fanning mazmuni va mohiyatini anglash, bugungi kundagi ahamiyatini tushunish, fan doirasida mashhur maktablar va bu maktab vakillarining qarashlarini tahlil etish hamda taqqoslay olish, bugungi kunda milliy iqtisodiyotning tarkibiy qismi bilish, iqtisodiyotning makro va mikro ko'rsatkichlarini bilish hamda ularning ahamiyatligini tushunish, shuningdek, iqtisodiy ko'rsatkichlar va ularni hisoblash usullari hamda ularning iqtisodiyotga qay darajada ta'sir etishini bilish kabi tasavvurga ega bo'lishi; (bilim) - talabalarga ushbu fanning Jahon iqtisodiyotida va milliy iqtisodiyot uchun nazariy va amaliy ahamiyatligini anglash, ushbu fan doirasida bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar va ularning natijalarini aks ettiruvchi materiallar, qoidalar va xulosalarni puxta o'zlashtirishlari, keyingi ilmiy faoliyati va izlanishlarida samarali foydalana olishi; (ko'nikma). - berilgan ma'lumotlarni tahlil qilish hamda ularning iqtisodiyot tarmoqlarga qay darajada ta'sir etishini izohlay olish, sohalar bo'yicha ma'lumotlarni tahlil etish, mavjud omillarning tarmoqlarga qanday ta'sir etishini tushunish hamda ushbu sohadagi izlanishlarda zamonaviy uslublarini qo'llay olish haqida malakalarga ega bo'lishi kerak.
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • SWOT analiz; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar.
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1. N. Gregory Mankiw. Essentials of Economics. 9th Edition. Cengage Learning; 9-edition (2021). ISBN-13: 978-1337091992. 2. Economics (Irwin Economics). Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue, Sean

	M. Flynn. — 22th edition. 2021. 3. Shodmonov Sh. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: Iqtisodiyot, 2021. 4. Шодмонов Ш. и др. Экономическая теория. Учебник. Т.: Иктисод-молия, 2021. 5. Sh.Sherkulov. “Iqtisodiyot nazariyasi” o’quv qo’llanma. 2023 y. 6. N. Gregory Mankiw. Essentials of Economics. 9th Edition. Cengage Learning; 9-edition (2021). ISBN-13: 978-1337091992. XI. Qo’shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent-2022. 2. N. Gregory Mankiw. Principles of Economics, 7th edition. Amazon, USA 2014. 3. Paul A. Samuelson, William D. Nordhaus. Economics. 19th Edition. McGraw-Hill Companies. USA. 2009. 4. O’lmasov A., Vaxobov A.V. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. — T.: «Iqtisod-moliya», 2014. 5. Xajiyev B.D., Mamaraximov B.E., Mambetjanov K.D, Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik (rus tilida). - T.: «Iqtisodiyot», 2019 Axborot manbalari http://www.edu.uz—O’zbekiston Respublikasi Oliy va o’rta maxsus ta’lim vazirligi sayti. http://www.gov.uz— O’zbekiston Respublikasi xukumati portali. www.cspi.uz – Chirchiq davlat pedagogika universitetining internet sayti www.unctad.org – World investment report www.pedagog.uz www.doingbusiness.org – World bank www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta’lim resurslari portal
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “ _____ ” _____ dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma’sul: N. Nazarov CHDPU, “Umumasbiy va ixtisoslik fanlari” kafedrası dotsent v.b., iqtisodiyot fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD).
9.	Taqrizchilar: Sh.G’. Shomurodova – Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Umumkasbiy va ixtisoslik fanlari” kafedrası g.f.f.d.(PhD), dots.v.b. S.A. Zakirova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti “Xalqaro iqtisodiyot va menejment” kafedrası i.f.n., dotsent.